

IRAK ÜLKE RAPORU

2019

KIRIKKALE TİCARET VE SANAYİ ODASI

1. GENEL BİLGİLER

Resmi Adı	Irak Cumhuriyeti
Nüfus	37 milyon
Dil	Arapça ve Kürtçe
Yüzölçümü	441.839 km2
Başkenti	Bağdat
Başlıca Şehirleri	Bağdat, Basra, Musul
Yönetim Biçimi	Federal Parlamenter Demokrasi
Devlet Başkanı	Barham Salih
Para Birimi	Irak Dinarı

Siyasi ve İdari Yapı

Irak 19 Mart 2003'te ABD önderliğindeki Uluslararası Koalisyon Güçleri tarafından işgal edilmiştir. Saddam Rejimi 9 Nisan 2003'te devrilmiştir. İşgal sürecinde ülke, 21 Nisan 2003'te oluşturulan ve geçici bir hükümet işlevi gören "Geçici Koalisyon İdaresi" tarafından 28 Haziran 2004 tarihine kadar yönetilmiştir.

Irak Geçici İdare Yasası'nın 4 Mart 2004'te yürürlüğe girmesinin ardından 28 Haziran 2004'te "Geçici Irak Yönetimi"nin iş başına geçmesiyle işgal dönemi ve yönetimi sona ermiştir. 30 Ocak 2005'te yapılan ilk seçimlerle, yeni anayasayı yapmakla görevli 275 sandalyeli geçiş süreci parlamentosu ve hükümeti oluşturulmuştur. Taslak anayasa 15 Ekim 2005'te düzenlenen bir referandumla Anayasa olarak kabul edilmiştir. Kasım 2009'da seçim kanununda yapılan değişiklikle Temsilciler Meclisi'ndeki sandalye sayısı 325'e yükseltilmiştir.

Irak, idari olarak 18 eyaletten oluşmaktadır. Bu eyaletler ve başkentleri (parantez içerisinde verilmiştir); Bağdat (Bağdat), Selahattin (Tikrit), Diyala (Bakuba), Vasit (Kut), Maysan (Amara), Basra (Basra), Zi Kar (Nasiriye), Mutanna (Samava), Kadisiye (Divaniye), Babil (Hilla), Kerbela (Kerbela), Necef (Necef), Anbar (Ramadi), Nineve (Musul), Dohuk (Dohuk), Erbil (Erbil), Kerkük (Kerkük), Süleymaniye (Süleymaniye).

Nüfus ve İstihdam

Irak'ın nüfusu 2017 itibarıyla 37 milyon kişi olarak tahmin edilmektedir. Savaşlar nedeniyle son 20-30 yılda 4 milyondan fazla Iraklı diğer ülkelere göç etmiştir. Göç eden Iraklıların yaklaşık 1,5 milyonu Suriye'de, 500 ila 750 bini Ürdün'de, geri kalanı ise Mısır ve Lübnan'da yaşamaktadır.

Irak'ta en kalabalık eyalet, 7 milyonu aşan nüfusu ile Bağdat'tır. Verimli arazilere yakınlığı ve başkentin de bulunması nedeniyle Bağdat ve çevresi, nüfusun yaklaşık dörtte birini barındırmaktadır. Bağdat'ı, Nineve ve Basra eyaletleri izlemektedir. BM Göçmen Bürosu'nun verilerine göre son yıllarda yaklaşık 2 milyon Iraklı, güvenlik kaygıları nedeniyle ülke içinde yer değiştirerek daha güvenli yerleşim bölgelerine göç etmiştir.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Petrol, Irak ekonomisinin dayandığı temel sektördür. Ham petrol ihracatı milli gelirin %60'ını, kamu gelirlerinin ise yaklaşık %90'ını oluşturmaktadır.

Irak, dünyanın en düşük petrol ve gaz üretimi maliyetine sahip ülkelerinden birisidir. Ülkedeki petrol, göreceli olarak sığ kuyulardan çekilebilen çok büyük sahalarda bulunmaktadır. Irak'ın rezervlerinin üçte birinden daha fazlası yeryüzünün sadece 600 metre altındadır ve su ve birleşik doğal gaz birikintilerinin petrol rezervleri üzerinde yüksek basınç oluşturmamasından dolayı çok çabuk yüzeye çıkmaktadır. Bu nedenle, Irak petrolünün üretim maliyeti varil başına 1,50 dolarından daha az olabilmektedir. Bu üretim maliyeti, Suudi Arabistan'daki maliyetle eşit, diğer ülkelerden daha düşüktür.

Mevcut üretim seviyesinde kaç yıllık rezerv kaldığını göstermesi bakımından önem taşıyan rezerv-üretim oranı bazı tahminlere göre Irak'ta 150 yıldır ve bu rakam Orta Doğu ve Afrika bölgesindeki en yüksek orandır.

Ülkedeki ana petrol üretim bölgeleri, güneyde Kuzey ve Güney Ramallah ile kuzeyde Kerkük bölgesidir. Ham petrol Kuzey Irak'ta Baiji, Bağdat'ta Dora ve Basra'daki rafineri tesislerinde işlenmektedir. Kısa ve orta vadede üretimin artırılabilmesi, daha küçük ve yerel bazda birleşmiş rafinerilerin kurulmasına bağlıdır. Yıllık ortalama petrol üretimi halihazırda 3 milyon varil düzeyindedir.

OPEC üyesi olan Irak'ın (tespit edilmiş) petrol rezervi 143 milyar varildir. Irak, rezerv itibarıyla, Venezuela, S.Arabistan ve İran'ın ardından, dünyanın dördüncü (4.) büyük petrol ülkesidir. En büyük petrol rezervi, günde Rumelia sahasında olup, 17 milyar varil düzeyindedir.

En büyük rafinerileri, Beji (kuzey), Beji (Selahaddin) ile Dora ve Basra'dır. Diğerleri ise Kerkük, Nejef, Samawa ile Haditha ve Kanakin'dir. Muftiah ve Gayirah küçük olanlardır.

Irak'ın en önemli ihracat kalemi petroldür. Petrolün %80'i Basra'dan, bakiyesi Kerkük-Ceyhan boru hattı üzerinden ihraç edilmiştir. (SOMO) Petrol ihracatı halihazırda; güneyde Basra and Khor Al Amia Limanları ile kuzeydeki (KerkükCeyhan) boru hattı üzerinden (450 bin-500 bin varil/gün kapasite) yapılmaktadır. Petrol ve petrol ürünleri ihracatında yetkili kurum Petrol Bakanlığına bağlı kuruluş olan SOMO'dur (state oil marketing organization).

2. EKONOMİK DURUM

Irak, petrole dayalı bir ekonomik yapıya sahiptir. 140 milyar varillik ham petrol rezervleri ile dünyada 5. sırada yer alırken, günlük yaklaşık 4,4 milyon varilin üzerinde ham petrol üretimiyle OPEC üyeleri arasında Suudi Arabistan'dan sonra 2. sırada bulunmaktadır. Ancak, 1980'lerde Irak-İran savaşı, 1990'larda Kuveyt'in işgali üzerine başlayan uluslararası askeri harekât ve 2003 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin askeri müdahalesinin dönüm noktalarını teşkil ettiği son 30 yılda, Irak ekonomisi oldukça istikrarsız bir yapı sergilemiştir. Çeşitli dönemlerde yürürlüğe konulan ekonomik ambargolar da Irak'ın küresel ekonomiyle bütünleşmesini güçleştirmiştir. Son olarak, 2014 yılında, DEAŞ terör örgütünün Irak topraklarının yaklaşık üçte birini işgal etmesinin ardından artan kamu harcamaları ve petrol fiyatlarındaki aşırı düşüş nedeniyle azalan kamu gelirleri Irak'ı büyük bir finansal krizin içerisine sokmuştur.

Irak'ta bulunan petrol arıtma istasyonları, petrol boru hatları, montaj fabrikaları, çimento ve demir-çelik fabrikaları, enerji santralleri devlete aittir. Irak'ta hemen her bakanlığa bağlı devlet (sanayi/ticaret/inşaat) şirketleri bulunmaktadır. Devlet, ülkenin ihtiyaçlarını bu şirketler kanalıyla temin etmektedir. Bir zamanlar 200 civarında bulunan bu şirketlerin sayısı 2017 itibarıyla az sayıdaki kamu-özel ortaklığındaki firmalar da dahil olmak üzere 80 civarında bulunmaktadır.

Irak özel sektör kuruluşları, finansman ve iş tecrübesi açısından yetersizdir. Özel sektörde marketler, dokuma tezgâhları, şehir içi nakliye, deri işleme atölyeleri, tamir-bakım-onarım atölyeleri, dikiş-nakış tezgâhları ve tarıma dayalı küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri bulunmaktadır. Hizmet sektöründe ise özel sektörün ağırlığı hissedilmektedir. Bu itibarla, Irak tüketim, ara ve yatırım mallarını büyük oranda ithal etmektedir. Türkiye, Çin ve İran, Irak'ın en fazla ithalat yaptığı ülkeler olarak öne çıkmakta olup, Irak pazarında Türk malı imajının ihracatta rakibimiz olan ülke mallarına göre yüksek olduğu gözlemlenmektedir.

3. DIŞ TİCARET

Irak, en önemli petrol üreticisi ve ihracatçısı ülkelerinden biridir. Toplam ihracatının %97'sini petrol oluşturmaktadır. Petrol dışında en çok altın ve hurma ihraç etmektedir. Irak, önemli miktarda petrol ihracatıyla dış ticaretinde ciddi miktarda fazla vermektedir. Irak, sanayi malları üretimi çok kısıtlı bir ülke olduğundan hemen hemen tüm sanayi malları ihtiyaçlarını ithalat yolu ile karşılamaktadır. Irak en çok Çin, Hindistan, G. Kore, ABD, İtalya, Yunanistan, Singapur ve Hollanda'ya ihracat yapmaktadır. Irak en çok BAE, İran, Çin ve Türkiye, Hindistan, G. Kore, ABD, Almanya ve Japonya'dan ithalat yapmaktadır.

Aşağıdaki tabloda Irak'ın 2018-2019 yıllarında yapmış olduğu ihracat rakamları ve ülkeler yer almaktadır.

		2018	2019	Pay (%2019)	Değişim (% 2018-2019)
1	Çin	22 446 146	23 806 377	26,4	6
2	Hindistan	23 113 2010	21 537 699	23,9	-6,8
3	G. Kore	9 574 174	7 995 857	8,9	-16,5
4	ABD	12 125 501	7 240 173	8	-40,3
5	İtalya	4 531 886	5 430 281	6	19,8
6	Yunanistan	5 370 602	5 095 453	5,7	-5,1
7	Singapur	3 626 499	3 941 846	4,4	8,7
8	Hollanda	3 236 075	3 416 880	3,8	5,6
9	Türkiye	1 420 433	2 517 066	2,8	77,2
10	İspanya	2 135 545	2 147 917	2,4	0,6

Kaynak: ticaret.gov.tr

Aşağıdaki tabloda ise Irak'ın 2018-2019 yıllarına ait ithalat rakamları yer almaktadır.

		2018	2019	Pay (%2019)	Değişim (% 2018-2019)
1	Çin	7 917 674	9 473 787	29,3	19,7
2	Türkiye	8 346 276	8 975 943	27,8	7,5
3	Hindistan	1 857 854	1 981 007	6,1	6,6
4	G. Kore	1 911 777	1 945 190	6	1,7
5	ABD	1 312 297	1 277 907	4	-2,6
6	Almanya	844 999	1 097 723	3,4	29,9
7	Japonya	359 574	750 864	2,3	108,8

8	S. Arabistan	651 557	677 929	2,1	4
9	Brezilya	588 481	649 214	2	10,3
10	İtalya	590 603	623 687	1,9	5,6

Kaynak: ticaret.gov.tr

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere Irak'ın dış ticaretinde Çin önemli bir yere sahiptir. Irak en çok ihracatını Çin'e gerçekleştirirken aynı zamanda en fazla ithal ürünü de Çin'den sağlamaktadır.

Türkiye ile Irak arasındaki dış ticarete önemli sektörler ile ilgili grafikler aşağıda yer almaktadır. Grafiklerden Türkiye'nin Irak'tan ithal ettiği ürünlerin büyük bir kısmını doğal taşlar ve madenlerin olduğu görülmüştür.

Kaynak: Trade map

4. TİCARETİ ETKİLEYEN KÜLTÜREL FAKTÖRLER

Mezopotamya'nın tarihi bir bölgesi olan Irak, içerisinde farklı sosyal grupları, kültürleri ve dinleri barındırmıştır. Irak'taki iş kültürünü daha iyi anlayabilmek için ülkenin kültürünü, tarihini ve Iraklıların hayata bakış açılarını çok iyi değerlendirmekte fayda vardır.

Irak'ta zaman kavramı ve zamanın kullanımı, olması gereken anlamdan uzaktır. Bu durum, mesai kavramından, iş planlamasına kadar her alanda kendisi gösterdiğinden Irak'ta iş yapmak isteyen Türk firmalarınca mutlak surette göz önünde bulundurulmalıdır. Randevu zamanları, çalışma saatleri, gecikmeler, iş akışındaki yavaşlık vb. hususlar dikkate alınarak iş planlaması yapılmalı ve her zaman ihtiyatlı davranılmalıdır.

Karşılıklı saygı ve güvenin tesis edilmesi, Irak iş kültüründe hayati önem taşıyan bir konudur. Ancak iyi ilişkilerin kurulması zaman almaktadır.

İş görüşmelerinde Iraklı muhatabı zorlayıcı satış taktikleri kullanılmamalıdır. Kararlar çok yavaş bir biçimde alınmakta olduğundan bu tür bir davranış, işin sonuçlanması aşamasında ters etki yapabilmektedir.

Gönderilecek her türlü bilginin Arapçaya çevrilmesinde fayda vardır. Arapça birkaç cümle konuşabilmek de memnuniyetle karşılanmaktadır. Irak iş kültüründe kartvizit değişimi yaygın olup, kartvizitin bir yüzünün Arapça olmasında fayda vardır.

Firmalarımızın arapça bilen personel istihdam etmeleri faydalı olacaktır.

Dış ticaret firmalarının (özellikle üreticiler) web sayfası sahibi olmalarında fayda vardır.

Firmalarımızın, web sayfalarında üretim ve ürünleriyle ilgili sahip oldukları uluslararası standart belgelerini (ISO, E, CE, SGS/BV, FDA vs) ifade etmeleri imajlarına olumlu katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Firmalarımızın ilgilendikleri bölgede; “reklam” ve “acentalık verme” faaliyetlerine ağırlık vermeleri faydalı olacaktır.

Yapılacak iş görüşmelerine bir ekip olarak katılım sağlanacaksa, katılımcıların isimlerinin, ünvanlarının ve özgeçmişlerinin karşı tarafa önceden bildirilmesi faydalıdır.

Misafirlerin en iyi şekilde ağırlanması Irak’da önemli olduğundan yapılacak bir (yemek) davete meşru bir sebep yok ise icabet etmek önem arz etmektedir.

Para Kullanımı

Irak’ın para birimi DİNAR’dır. Günlük alışverişlerde kredi kartı kullanımı sözkonusu değildir. Harcamalarda, Irak Dinarının yanısıra Amerikan Doları da kullanılabilir. Serbest piyasadaki döviz bürolarında döviz bozdurma kuru yaklaşık 1 Dolar: 1,200-1,220 Dinar aralığındadır.

Pasaport ve Vize İşlemleri

Irak’a giriş için; hizmet (Gri, Yeşil ve Diplomatik) pasaportu sahibi vatandaşlarımızın Irak’ın ülkemizdeki (Ankara, İstanbul, Gaziantep) dış temsilciliklerinden vize alması zorunludur. Normal pasaportlar içinse, Irak havaalanlarında “30 gün süreli ve tek girişli” ülkeye giriş vizesi verilmektedir.

Irak’a karayoluyla Habur/İbrahim Halil Sınır Kapısından girecek vatandaşlarımızın, girişte yerel gümrük idaresinin verdiği “giriş izni” sadece kuzey yerel bölgesi şehirlerinde (duhok, erbil, süleymaniye) dolaşım için geçerli olup, ülke vizesi değildir. Dolayısıyla İbrahim Halil (yerel) gümrük idaresinin verdiği sözkonusu giriş izni, orta ve güney Irak şehirlerinde geçerli değildir. Aksi halde, Merkezi Hükümet güvenlik birimlerince yakalanılması durumunda, hızlı bir yargılamadan sonra cezaevine gönderilmektedir.

